

KAKO DIJETE MISLI I OSJEĆA

Od 1 do 2 godine

Ovo je doba začuđujućih promjena!

U ovom razdoblju dijete će **prohodati** i doživjet će “**eksploziju govora**”!

Hodanje donosi korjenitu promjenu. Dijete sada može ići kamo god želi. Može dosegnuti stvari koje prije nije moglo.

Oduševljeno je svojom novom neovisnošću: obožava istraživati svaki kut, sve dodirnuti, sve okusiti...

Istraživanje je djetetovo “putovanje” u otkrića. Na taj način ono uči o fascinantnom svijetu koji ga okružuje. Sva djeca imaju potrebu istraživati, dodirivati i kušati. To je apsolutno neophodno za razvoj njihova mozga.

Kada dijete istražuje, ono je “znanstvenik”.

Primjerice, igračku će baciti ponovno i ponovno i ponovno. Ne radi to zato da bi vas uzrujavalo, već kako bi shvatilo što je to “padanje”. Staviti će ruke u zdjelicu ne bi li opipalo hranu i osjetilo njezinu teksturu. Staviti će igračku u usta kako bi osjetilo njezin okus. Ispljunut će hranu da osjeti kako je to.

Nijedno od ovih ponašanja nije “zločesto”. Razvojna zadaća vašeg djeteta u ovom razdoblju jest – otkrivati svijet. **Ono je “istraživač”**.

Zadaća roditelja jest učiniti taj svijet sigurnim za istraživanje. Ako dijete može sigurno istraživati, brzo će naučiti mnogo toga. Naučit će i to da je njegov svijet sigurno mjesto.

Svim tim istraživanjem dijete će brzo naučiti i začudan broj novih riječi. Željete doznati naziv za sve što vidi. To je prekrasna prilika da ponudite djetetu bogat rječnik i ljubav za riječi. Pritom je važno:

- govorite mu
- čitajte mu
- slušajte ga
- odgovarajte na njegova pitanja.

U ovom razdoblju vaša je zadaća poticati djetetovu rastuću neovisnost. (Erikson)

Dijete mora znati da cijenite njegovu potrebu za neovisnošću i da podržavate njegovu izraženu potrebu da uči. Njegova potreba za neovisnošću dovest će do nekih sukoba s vama.

U ovom razdoblju djeca počinju govoriti “NE!” Kada malo dijete kaže “NE!”, ono nije prkosno niti neposlušno: samo vam pokušava reći kako se osjeća.

Mala djeca znaju imenovati mnoge stvari, ali ne znaju imenovati osjećaje. Teško im je objasniti kako se osjećaju.

Kada dijete kaže “NE!”, ono možda želi reći:

- To mi se ne sviđa.
- Ne želim ići.
- Želim to.
- Želim sama odabrati odjeću.
- Nisam zadovoljan.

Djeca također ne razumiju kako se osjećaju drugi ljudi. Ako ne mogu imenovati svoje osjećaje, sasvim je sigurno da ne mogu imenovati ni tuđe.

Kada ste umorni i trebate malo mira i tišine, vaše dijete nije u stanju shvatiti kako se osjećate i što vam treba. Ako je preglasno, to nije zato što je "zločesto". To je samo zato što ne razumije kako se osjećate.

Kad vam se žuri, a vaše se dijete ne da obući, to nije zato jer želi da zakasnite. To je zato jer ne razumije zašto sada morate izaći – baš kad ono crta svoje "remek-djelo".

Kada pak pada kiša i želite djetetu obući kabanicu, a ono kaže "NE!"; to nije zato što vam prkosi. To je samo zato što ne razumije da će ga kiša smočiti ili zato što želi sâmo odabrati što će obući.

Mala djeca u svojem svakodnevnom životu doživljavaju mnogo frustracija. Žele biti neovisna, ali im ne možemo uvijek dopustiti da rade ono što žele.

Ne samo da djeca često kažu "NE!", također često i čuju "NE!"

Mala djeca budu tijekom dana mnogo puta frustrirana jer im odrasli često kažu "NE!". Mi ih pokušavamo sačuvati žive i zdrave i naučiti ih važna pravila. Ali oni ne razumiju naše namjere. Frustrirani su od slušanja naših "NE!"

Kao rezultat toga, mala djeca znaju imati ispađe bijesa. Frustracija se nakuplja, a ona ne znaju kako je otpustiti. Govor im još nije dovoljno razvijen da bi izrazila svoje osjećaje.

Tako ponekad dijete obuzme tuga, obeshrabrenje i frustracija. Ono izražava svoje osjećaje suzama, vrištanjem i bacanjem na pod.

Mnoge roditelje možemo usporediti s djecom. Kada ne razumijemo namjere svojeg djeteta, koje kaže "NE!"; i mi ponekad postajemo frustrirani i imamo također ispađe bijesa.

Ovo rano učenje rješavanja sukoba još je jedna stepenica u razvoju vašeg djeteta. Tako se učvršćuje vaš uzajamni odnos i uče vještine kojima ćemo se koristiti tijekom cijeloga života.

Od 2 do 3 godine

U ovom ćete razdoblju možda primijetiti promjene u ponašanju svojeg djeteta koje vas mogu zabrinuti, ali to su zapravo znakovi rastućeg razumijevanja svijeta koji dijete okružuje. Najčešće se ove promjene pojavljuju u obliku **straha**.

Vaše se dijete odjednom može početi bojati mraka ili životinja, ili novih zvukova ili sjena. Ili će pak možda neutješno plakati jer ste otišli.

Roditelji se često brinu zbog tih promjena. Misle da su djeca, umjesto napredovanja, nazadovala u razvoju. Riječ je zapravo o znakovima sazrijevanja.

Kako dijete više razumije o opasnostima, tako se uči i bojati povreda. Kako mu raste imaginacija i može misliti o stvarima koje ne vidi, tako se počinje bojati raznih čudovišta i duhova.

Ovo zna biti vrlo strašljivo razdoblje za vaše dijete. Još nema dovoljno iskustva da bi razlikovalo zamišljeni od realnoga svijeta i ono vjeruje da sve što vidi uistinu i postoji.

Može se odjednom početi bojati maski, crteža u knjigama, likova iz crtića ili pak igračaka zastrašujućeg izgleda.

U glavi vašeg djeteta sve je živo. Ako stavite strašnu masku, ono će pomisliti da ste postali to biće. Ukoliko zamisli da mu je čudovište ispod kreveta, ono vjeruje da je to istina.

Može se prestrašiti kada ga napuštate zbog toga što razumije opasnost, ali ne razumije da se uvijek vraćate. Može se jako uplašiti kad ostane samo ili s ljudima koje ne poznaje dovoljno.

U ovom razdoblju djetetu treba mnogo **umirivanja i podrške**. Ono mora znati da razumijete i poštujuete njegove osjećaje te da se brinete o njegovoj sigurnosti.

Još jedan od znakova razvoja jest nagla pojava **sramežljivosti**. Čak se i djeca koja su prije bila vrlo otvorena mogu početi drugačije ponašati u ovom razdoblju.

Odjednom se dijete može sramiti pred strancima. To ukazuje na porast razumijevanja odnosa.

Ovo novo ponašanje nije nepristojnost ili odbijanje. To je inteligentan odgovor na situaciju. Vaše dijete

razumije opasnosti i razlikuje strance od ljudi koje poznaje.

Oprez vašeg djeteta u odnosu na strance pokazuje kako sve više razumije o svijetu.

Još jedna razvojna pojava koja brine roditelje jest iznenadno djetetovo odbijanje da ga uzmu na ruke vaši prijatelji i rođaci.

Kada se to dogodi, dijete nije nepristojno; ono samo želi kontrolu nad cijelim svojim tijelom. Želi sâmo odlučiti tko ga smije dodirnuti.

Ovo je važan razvojni trenutak. Da bismo djecu naučili kako očuvati sigurnost i privatnost tijela, prvo moramo poštivati njihovo pravo na kontrolu vlastitoga tijela.

Zapamtite, dijete još ne razumije kako se osjećaju drugi ljudi.

Kada plače za vama, dijete ne razumije da vi morate otići. Kad ne želi razgovarati sa strancem, ono ne razumije da stranac pokušava uspostaviti prijateljski kontakt.

Vaše dijete upravo počinje razumjeti svoje vlastite osjećaje. Proći će neko vrijeme prije negoli bude moglo razumjeti druge.

Za roditelje je najvažnija zadaća u ovom razdoblju poštivati osjećaje svojeg djeteta.

Učimo djecu da poštuju tuđe osjećaje tako da mi poštujemo njihove. Kada djeca vjeruju da će njihovi roditelji poštivati njihove osjećaje, pokazuju više povjerenja jer se osjećaju sigurno.

Poštivati djetetove osjećaje podrazumijeva:

- pomoći mu da izrazi svoje osjećaje riječima
- reći mu da se i sami ponekad tako osjećamo
- da ga ne posramljujemo i ne sramotimo
- da ga ne kažnjavamo zato jer se nečeg boji.

Od 3 do 5 godina

Ovo je tako uzbudljivo razdoblje! Dijete želi znati sve!

Do ove dobi djetetov se mozak značajno razvio. Sada razumije da je sposobno naučiti svašta! Kada vidi nešto novo, želi znati kako se to zove, čemu služi, kako funkcionira, zašto se tako kreće... U ovoj dobi djeca postavljaju jako puno pitanja!

Ponekad se roditelji umore od odgovaranja na sva ta pitanja, a ponekad ni sami ne znaju odgovore na njih.

Odgovarajući s poštovanjem na pitanja svoje djece, roditelji mogu stvoriti dobre temelje za učenje.

Poštujemo li dječju radoznalost, učiti će sa zadovoljstvom, uživajući. Taj osjećaj zadržat će do polaska u školu.

Roditelji koji odgovaraju na pitanja djece – ili im pomažu u pronalaženju odgovora – uče svoju djecu mnoge stvari:

- u redu je ne znati sve
- njihove ideje su važne
- postoji mnogo načina da se dođe do informacije
- traženje odgovora i rješavanje problema su zabavni.

Djeca koja usvoje ove stavove imat će mnogo više samopouzdanja u susretu s izazovima. Naučit će se strpljivosti i naučit će kako je dobro željeti učiti.

Doduše, djeca ponekad žele učiti o stvarima koje su opasne: mogu poželjeti naučiti kako se pali svijeća ili pak što će se dogoditi ako skoče s visokog drveta. Ili što će se dogoditi ako ispusti vašu omiljenu zdjelu...

Budući da djeci ne dopuštamo raditi opasne stvari, u ovom razdoblju uče da postoje pravila.

Što dijete bolje razumije razloge za neko pravilo to je vjerojatnije da će ga se pridržavati.

Sjećate se da dijete želi znati "zašto"? Zašto ptice lete, Zašto ribe plivaju? I zašto ne mogu upaliti svijeću? Kada dijete pita "zašto", ono vas ne izaziva, već zaista želi znati odgovor.

Djeca imaju pravo na informaciju. (čl. 13. Konvencija o pravima djeteta)

U ovom razdoblju djeca obožavaju igre mašte. Pretvaraju se u što god žele, osobito u odrasle. Ponekad se jako zanesu u igri jer je doživljavaju kao stvarnost.

Igra je "posao" vašeg djeteta. Igrajući se, ono vježba osjećaje koje imaju drugi. Uživlja se u situacije drugih ljudi i gleda njihovim očima. Igra je izuzetno važna za razvoj empatije.

Igra je važna i za razvoj mozga. U igri djeca rješavaju probleme, izmišljaju nove stvari, eksperimentiraju, i otkrivaju kako stvari funkcioniraju.

Djeca imaju pravo na igru. (čl. 13. Konvencija o pravima djeteta)

Djeci za igru treba vrijeme. To je važan element za razvoj.

Ako imaju dovoljno vremena za razvoj mašte, postat će kreativnija u rješavanju problema.

Ako stvari mogu rastaviti i zatim opet sastaviti, naučit će kako mogu otkriti rješenja.

Ako mogu crtati i pjevati, postat će sigurniji u umjetničkom izražavanju.

Ako imaju prilike razmišljati o argumentima, postat će bolji u rješavanju sukoba.

Nova pojava u ovom razdoblju jest potreba da **pomognu**. Žele čistiti, praviti kolačiće, prati robu, bojiti zidove i graditi. Kada pomažu, djeca su "šegrti". Gledajući i pomažući uče i uvježbavaju važne životne vještine.

Kada djeca pomažu, često griješe. Ne rade savršeno: imaju malo iskustva u takvim poslovima pa ih ne mogu obaviti onako kako bismo mi to htjeli.

No to je način na koji uče. Kao što ni mi nismo dobri u onome što radimo prvi put, tako i djeci trebaju prilike da griješe i uče.

Kada potičemo djecu da pomažu, dajemo im priliku za učenje. Kad im dopuštamo da uvježbavaju, iskazujemo poštovanje za njihove vještine i sposobnosti.

Ta poruka ima snažan utjecaj na djecu. Ako sebe vide sposobnima, bit će sigurnija u učenju novih stvari.

Stoga je važna zadaća za roditelje u ovom razdoblju **poticati djetetovo povjerenje u vlastite sposobnosti:**

- odgovaranjem na pitanja ili pomaganjem da dođu do odgovora
- osiguravanjem vremena za igru
- podržavanjem da pomažu.

Povjerenje malog djeteta u vlastitu sposobnost da uči jest temelj za buduće učenje.

U sljedećim godinama suočit će se s mnogim izazovima; ukoliko krene na taj put s povjerenjem u vlastite sposobnosti, puno je veća vjerojatnost da će znati odgovoriti na te izazove.

(Durrant, J. E. [2007]. POSITIVE DISCIPLINE, What it is and how to do it)

